

SZÉKI SOÓS JÁNOS
Szekus a hídon

Apám erdész, és reggelente zöld egyenruhát ölt magára, mint tavasszal az erdő fái. A szekusnak nem kell tűzrevalót küldenie, csak a milicistának, mert az a faluban lakik, a volt Mayer-házban. Miután Mayert és háza népét egy éjszaka elhurcolták, a ház üresen maradt, de akkor én még meg sem születtem. Az épület egy feldöntött keményszárú csizmára hasonlít, orrával a piac felé irányozva. A lábfej helyét a szövetkezeti boltraktár, sarkát a bolt, szárát pedig a milicista töltötte ki. Én most a csizma sarkában állok, soromat várom, és nem tudom szememet levenni arról a csokoládétoronyról, amely úgy áll ott, a pult légyipiszoktól tarkálló üvegpolcán, mint egy csavart oszlop.

– Amit ott láatsz, az orvosság! – térített magamhoz a pufók arcú boltos, és egy vérbeli kardvívó mozdulatával, a szafaládétól tocsogó fakésével végigszántott szeplős arcomon. – Miért küldött anyád? – kérdezte hamiskásan mosolyogva, s meg sem várva választomat, sorolni kezdte, hogy mi mindenre lehetne szüksége anyámnak otthon. Miután a kristálycukor, liszt, olaj, bors, babérlevél hallatán is csak álltam szótlanul, rám parancsolt, hogy nyissam szét a tenyerem, hadd lássa, mennyi pénzt szorongatok benne. A pult-ra potyogtatott, tenyér-meleg érméket látva azonnal rájött, hogy csakis arasznyi lámpabélért, pakk gyufáért szalajthattak, hiszen a szétgurult aprókból egyébre nem is futná. Gyolcsvászon zsebkendőmbe kötöttem az elem rakott portékákat, és mielőtt kimentem volna a boltból, jól szemügyre vettem a boltost, mert az egyik lába fából volt, és egy időtlen bakancsban végződött. Eszembe jutott, amit a boltosról mondott egyszer apám, hogy régen nagygazda ember volt, és a háborúban vesztette el a lábát, s házában örökké bögrecsárdát tartott, ahogyan most is. Földjeit elsőként szolgáltatta be a közösbe, s miután még párttag is lett, megtették boltosnak, különben is, fél lábbal mi más lehetett volna?

Nem sietek haza, leülök a bolt előtti kőlépcsőre, s hallgatom a közeli malom zakatoló járását. Korgó gyomrom a dél közeledtét jelzi, mert egyre erősebben gondolok a jóságos piros arcú molnárra, aki a mi utcánkban lakik, és ha örölni megyünk hozzá, mindig a kezembe nyom egy nagy karéj, frissen préselt,

napraforgóolajban pirított kenyeret, apámnak pedig pálinkát hoz a gépház valamelyik rejtekéből. Az utcán alig jár valaki, mindenki a mezőn van, még a milicista is. Ezt abból sejttem, hogy láttam reggel őt is a téesz új IMS kocsijában, jártak felénk is. Azt kiabálták a lépésben haladó, lehúzott ablakú autóból, hogy aki elbírja a kapát, annak a mezőn a helye, tengelyig ér a kukorica, és mihamarább végezni kell a másodkapálásával, a szabotálókka most sem lesznek elnézőek, elveszik tőlük a háztájit. Amire ez végigfutott a fejemen, egy nyurga, ingujjra vetkőzött embert látok közeledni a bolt felé. Lassan jön, cigarettá füstöl a szájában, mindkét kezében zöld mázas vödör, jól megpúpozva érett májusi cseresznyével. Nem áll meg a boltajtó előtt, megy tovább, egészen a döntött csizma formájú ház orráig, ahol egy kapu van, a milicista is azon keresztül tud bejutni a csizma szárába. Az ember kinyitja a kaput, de nem lépi át a küszöböt, csak behajol, s úgy huppantja a cseresznyés vödröket az ajtón belülré, onnan a kövér milicistáné behordja a csizma szárába, gondoltam, ahol a szebbjét külön válogatja kompótnak, a férgesét pedig felzabáltatja a nagyétkű szekus vendégükkel, aki nagyon szeretheti a mi falunkat, mert többet van itt, mint otthon.

Az Ámen-dombi cseresznyés emberrel már többször találkoztam a központi buszmegállóban, ott két lejáró adott nekem egy csupor cseresznyét. Hát ezért hozott dézsmát a milicistának, hogy továbbra is engedje neki a feketézést! Azt beszélnek, hogy a milicista nem szereti, ha jelenlétében „ajándékozzák” meg, mindent a kapun belülré kér, ott senkinek nem szúr szemet, oda mások is lerakodnak, főleg a városból felpakolva érkezők, akik nem bírják egyszerre hazacipelni batyuikat. Apámnak is a kapun belülré kell rakatnia a milicista téli tűzifáját, amit éjszakánként a PAZA feliratú karszalagos bakterok aprítanak fel. Legalább addig sem hallgatónak a sikátorok mélyében vagy az örök vakságban szenvedő villanypóznák lámpái alatt, hogy másnap minden látottat-hallottat továbbmondjanak a milicistának. Ilyen szomorú dolgokról csak akkor hallok otthon, ha a falu fölött már sötétbe hajlott az ég, s ha anyám – tekerve egyet az olajos srófon – lámpánk rebegő fényét is megzabolázta már, és apám másodjára is ellenőrizte, hogy biztosan kilincsre csukta-e az ajtót.

Hazafelé belélogatom lábamat a Nyercuj-bánya vizébe, de még hideg, nem lehet benne fürödni, pedig tudhatnám, amíg a várhegyi édes alma nem érik be,

kár vizsgálódom. Szakács brigadéros háza előtt visz az utam, látom a vékony, egészségtelen fehér színben mutatkozó arcát, a tornácfára könyökölve ír valamit egy kis noteszbe. Bizonyára pontokat a nevek mellé, különben mi mást írhatna, hiszen a munkaegységeket pontokban számolják el. Egy napi kapálásért két pont, kaszálásért három pont jár. Tíz pont egy norma! Az emberek naponta ostromolják kérdéseikkel, tudakolván, hogy egy pontnak vagy normának mennyi az árfolyama, mert a normává gyúrt pontokból nem főzhetnek vacsorát. Azzal nyugtatja őket, hogy a közgyűlésen majd terítékre kerül ez is.

– Ha eloszlatjuk a fellegetket, tisztábban látunk majd! – Az év végi zárszámadó közgyűlésen valóban szóra emelkedett.

– Elvtársak, baj van!

A megyei kiküldött kérésére, hogy esetleg hajlandó lenne-e bővebben is kifejteni mondandóját, így folytatta:

– Elvtársak! Baj van, nagy baj van!

Szakácsból sem lett fellegajtó nyitogató, kipendéřítették a brigadérosságból, építőtelepi segédmunkásnak állt.

Útba ejtem templomépítő nagybátyámat, most érkezett, egy lófogat hozta haza a Tóvidékről. Amíg ő a komájával a lépcsőn beszélget, én belépek a nyitott ajtón keresztül a házba, hogy újra megnézhessem a falon függő Petőfi képet, amelyen a költő egy faluszéli öreg fa alatt áll, mintha fentről eső is áztatná, s hideg őszi szél borzólná fekete göndör haját. Nagyon fáradtnak és kivertnek tűnik, mindig megsajnálom, ha ezen a képen látom. Nagybátyám nagy országjáró, mindenütt megáll és nézelődik, így talált rá erre a festményre is a körösfeketetői vásáron, meg az aradi vértanúk albumára, azóta is féltve őrizi a ruhásláda mélyén. Március 15-én mindig előveszi, és legalább tízszer végiglapozza, ilyenkor nem szól senkihez, és nehéz könnyeket hullat a vértanúk képmására. Azon kapom magam, hogy ők is beljebb kerültek, komótosan rátelepedtek az asztal melletti padlára, és egy üveg mezőségi pálinka mellett üzik tovább a szót. Márton mester első templomépítésének körülményeit kezdi ecsetelni.

– 1965. március 15-én volt az a különös álmom, amitől még verítkeztem is... Dolgoztam otthon, dél előtt tíz óra lehetett, a csűr ácsolatát egyengettem, mert régi volt, kezdett tönkremenni. Egyszer kinézek Lupék felé az útra, látom, jön Gyuri elől, Ilka Gyuri, utána egy fehérharisnyás ember, az a kurátor volt,

és utána jön egy vékony, úri öltözetű, nagyszakállú fiatalember, az volt a pap. Odaérkeznek hozzám, köszönünk egymásnak románul, mert románok voltak. Aztán kezdi Gyuri, a cigányprímás, akit időnként szoktam vinni magammal kőműves munkára, hogy hozta az urakat, mert templomot akarnak építeni, s mondtam, jöjünk hozzád, mert mi eddig mind csak templomot csináltunk... Mit beszél összevissza ez a cigány? – gondoltam magamban, nem építettünk még egy templomot se soha! Beviszem őket a házba, s leülünk, mint most erre a lądára. Előhozódik a templom, hogy miből s mekkorát akarnak. Nem is nagyon tudtam figyelni, csak az izgatott, hogy ki irányította őket ide hozzám. Azt mondták, hogy Katonából indultak a hajnali busszal, s mikor Gyekébe érkeztek, a felszállók között voltak ismerőseik, azok mondták, hogy ne Szamosújvárra, hanem Székre menjenek, mert a gyekei templomot is székiek építették, s tetszésük szerint való, úgyhogy szálljanak csak le Vasaszentegyeden, s ott a völgyön fel vegyék az irányt Szék felé. Úgy is tettek, jöttek felfelé a tó mellett, amíg elérték Bödör Mányiék tanyáját, s azok aztán nekiirányították őket Tisztamező gerincének, majd a juhlegelőről leereszkedve érték el a Komló-kutat. Nagy sár volt, gumicsizma volt a lábukon, a mező még teljesen kopár. Ott találkoztak a cigány Gyurival, aki ivóvízért volt oda. Ők jöttek például ma hozzám, s én előtte való nap éjszakáján álmodtam, hogy bementem egy templomba, de a külső részét nem láttam, csak a belsejét. Keletnek nézett a templom, bal kéz felől volt három ablaka, s hatalmas fény tört be azokon, de főleg a középsőn, hogy ember azt nem is nézhette. A falakra ember nagyságú szentek voltak festve, éppen csak nem beszéltek. A középső ablakban egyszer csak megláttam egy kicsi özikét, de csak a fejét, olyan borjúsájú volt, s akkor én már másztam is fel azonnal a lajtorján, hogy megöleljem. A lajtorja nem ért fel egészen, de valami mégis felemelt hozzá!

Milyen különös, mikorra megérkezik Gyuri a kúthoz, megérkezik a pap is! Mindez a tegnap délután, a templom átadásakor jutott eszembe, amikor a nap vakító fénysugarakat szórt a három ablakra, akkor jöttem rá igazán, hogy pontosan ilyen hely volt az, ahol én álmomban magamhoz öleltem az erdei kecskét!

Késő délutánra járt az idő, amire hazaértem. Anyám meg sem nézte, mit hoztam a boltból, csak kivette a kezemből és mondta, hogy menjek a csűrbe apámhoz, aki éppen késeket élezett, segítsek neki, mert magával visz Pásztoraljba. Így jutottam el Mike

János halór tanyájára, akinek bonchidai magyar emberek voltak az ősei, de az ő neve már Mica Juon, azért rendes volt, velem mindig magyarul beszélt. Az új IMS-sel vittek, mi voltunk a második fuvar, a téesz- és néptanácselnökök, a párttitkár és a jegyző már vártak minket, főleg apámat, aki jól tud tüzet rakni, és pompásan készíti a nyárson sült halat is. Velünk utazott a milicista és a nagyétkű, mogorva tekintetű szekus is, akit Nagy elvtársnak szólított mindenki, kivéve Mike János feleségét, akit nem érdekelt a betöltött funkcióval járó megszólítás, annál inkább érdekelte, hogy kihez dörgölözhetne, amikor az ura eltűnik a látótérből, és hogy van-e még az üvegben pálinka. Útközben többnyire hallgattunk, a borzas hajjú sofőr törte meg időnként a csendet, panaszolva, hogy zavaros a Nyárád, a lova nem issza. Aztán két kanyarral odébb már abban reménykedett, hogy majd megszáll a Nyárád, s a lova is megissza, s ha megbékél a rózsája, hozzá menjen vissza. Minden döccenéskor hátunkban éreztük a két testes janicsár térdét, ugyanis nem szorítottak nekünk helyet maguk mellett, apámmal a lábuk előtt térdeltünk.

Apám nagy hozzáértéssel forgatta a nyárson sült halakat, időnként olajos fokhagymalével kenegette őket, a kiskirályok pedig úgy itták a pálinkát, mint kiszikkadt föld a nyári esőt. Mike János felesége már nem törődött az urával, pálinkától kicserepesedett szájával mindenkit összecsókol, még engem is. Sértődöttségemben el is menekültem a közeléből. Felmásztam a tanya előtti nagy diófára, és onnan néztem, ahogyan krákognak a torkukon megakadt halcsonttól, s azon röhögtem, hogy részegségükben a szálkás csontokkal együtt a megrágott húst is egymásra köpködik. Hiába hágtam fel a diófa tetejére s vettem tekintetemet Katona falu felé, templomépítő Márton felszentelt építményének még a bádog keresztjét sem láthattam, pedig a piciny település legmagasabb pontján rakatták le nehéz alapköveit. Innen, a Pásztoraljból

nézve akkor is csak a borzasi erdőhát takarásában dacolhat a természet kegyetlenségével, ami nagy valószínűséggel az idők végezetéig így marad. Már magasan járt a hold, amikorra minden pálinka elfogyott, az utolsó nyárson sült hal is szét lett köpködve, s mi hazafelé indulhattunk.

– A terepjáró nem jöhet vissza még egy fuvarral – jelentette ki a fegyőrből lett téeszelnök, s azzal elhajtattott. Mike János segítségünkre sietett, bár a rengeteg pálinka jócskán megnyirbálta cselekvőképességét, azért almaderesét még a nyikorgó homokfutó elé tudta fogni, nyugtatván bennünket, hogy ebben négyen is elférünk. A milicista meg a szekus erre csak annyit mondtak, hogy apám jöhet gyalog is, erdész létére amúgy is hozzászólt már a gyalogláshoz. Engem most is a lábuk elé térdeltettek, és románul beszéltek egész úton, hogy ne értsem. Folyton a gyep-lőszárba kapaszkodtak, hogy hanyatt ne essenek, szegény állat egyre nagyobb száját tátott, s egyre erőteljesebben

horkantott a zabola feszítése okozta fájdalomtól. Hirtelen kirántottam a szekus kezéből a gyep-lőszárat és az öreg ló sovány hátára dobtam. Ettől a szekus méregszákká változott, torkon fogott, majd alaposan hátba rúgott, és lelökött a homokfutóról, hogy azonnal keressem meg a gyep-lőszár végét, és adjam a kezébe, s többé vissza sem szállhatok, az út további részét folytassam csak gyalog, ahogyan apám is teszi.

A történetek után még jobban sajnáltam szegény lánnglelkű költőnket, ahogy állt ott a képen, esőverten, bánattól virágzottan. Azóta is száraz, ünnepi ruhát szeretnék ráadni.

Egyik tavaszon hatalmas piros plakátot szegeztek a kapunkra. Petőfi Sándor óriásira kinagyított fekete arcképe nézett le róla, a kép alatt ez állt: *Petőfi a hídon*. Nem láthattam az előadást, Nagy elvtárs, a szekus lekéselte velem, rám zárta az őr ajtaját, s elment a kocsmába inni a milicistával. De ez már évek múlva történt...

Látomás (1974)